

B. Statistiek betreffende ambtsdragers, kerkgebouwen, enz.

Gevraagd wordt o.a. opgave van het aantal dienaren des woords, ouderlingen en diakenen, alsmede het aantal vacatures;

het aantal kerkgebouwen, het aantal der zitplaatsen daarin, het gemiddeld aantal der kerkgangers zoowel in den eersten als in den tweeden dienst, het aantal leden, dat het H. Avondmaal gebruikt;

alsmede een korte aanduiding van eventuele bijzonderheden, welke bij de beoordeeling der gegeven cijfers in aanmerking moeten worden genomen.

C. Financiële statistiek.

Gevraagd wordt o.m. een opgave van het jaartotaal der:

- Vaste bijdragen voor den eeredienst,
- Collecten voor den eeredienst,
- Giftten en legaten voor den eeredienst,
- andere inkomsten van den eeredienst,
- Inkomsten der Diaconie,
- Collecten voor diverse doeleinden,

alsmede van de hypotheecaire, obligatie- en andere schulden, een en ander zoo mogelijk gestaafd door overlegging van jaarrekeningen.

Uit bovenstaand schematisch overzicht zal de taak, aan een daartoe geschikt statisticus op te dragen, voldoende duidelijk zijn. Het geven van leiding en voorlichting zal daarbij niet kunnen worden gemist.

Er zijn kerken in ons land, die een goed verzorgde statistiek bezitten. Van de gepubliceerde wil ik die van Rotterdam en Utrecht als uitstekende voorbeelden noemen. Indien alle kerken door het besluit onzer Generale Synode in dezelfde richting worden geleid, zal goed bruikbaar materiaal worden verkregen en het gewenschte doel worden bereikt.

Nu moet deze gedachte tot uitvoering worden gebracht. Dr. Dijk schreef in „De Bazuin“ van 4 Februari 1938: „Het vorige jaar heb ik reeds op deze statistiek aangedrongen en gevraagd, wie het initiatief zou nemen; ik hoop van harte, dat een volgend jaar deze vraag niet meer noodig is en we op de Sneeker Synode deze gewichtige zaak ter tafel krijgen“. Door mij werd in het „Gereformeerd Kerkblad van 's-Gravenhage“ reeds in 1935 in gelijken zin geschreven.

Welnu, ik ben bereid tot de initiatiefname en zal een voorstel, strekkende om tot de gewenschte statistiek te komen, aan den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-West doen toekomen. En ik vertrouw, dat zoowel deze Kerkeraad als de meerdere vergaderingen gaarne dit voorstel zullen aanvaarden, en bereids in 1940, na de Sneeker Synode, tot de uitvoering daarvan zal kunnen worden overgegaan¹⁾.

's-Gravenhage.

C. GUIJT.

1) Vriendelijk verzoek ik, beschouwingen in onze kerkelijke pers omtrent dit onderwerp mij te willen toezenden. Adres: Galileistraat 28, 's-Gravenhage.

„Symptomatische woordafleiding“ geest-gist?

In „Van Idolen en schepselen“ schreef ik: „Geest hangt samen met ons woord gist — er gaat een drijvende kracht van uit.“

Ik schreef over deze woordafleiding (beter: woord-samenhang, want dat is niet hetzelfde!) natuurlijk niet op eigen gezag. Het is bekend uit het voorbeeld van Bilderdijk, dat men met woordafleiding heel voorzichtig moet zijn. Fantasia is hier al spoedig aan het werk, maar alleen degenen, die doorkneet zijn in de historie van onze taalvormen, kunnen hier met stelligheid spreken. En zij zijn het vaak onderling nog lang niet eens.

Stel u dus voor, dat ik — dit alles wetende — nu op mijn eigen gezag had beweerd: geest en gist zijn woorden van één stam.

Wie spreekt over samenhang van deze woorden, moet dat doen op het gezag van mensen, die het weten kunnen.

Ik heb dat ook gedaan en wel op het gezag van Prof. Dr. H. Bavinck, die in zijn werk: „Bijbelsche en Religieuze Psychologie“, Kampen 1920, blz. 39 schreef:

„De moeilijkheden beginnen al terstond met het woord (geest) zelf. In het Nederlandsch hangt het woord ongetwijfeld met gist en gisten samen en duidt dus in het algemeen het opbruiscende, het bewegende en bewegelijke aan. Deze betekenis is nog duidelijk aan het woord eigen, als we van den geest van wijn, zout, zwavel, vitriool enz. spreken en daaronder verstaan het fijne vocht, dat door gisting of verhaling uit deze stoffen verkregen is (spiritus).“

Tot zoover het citaat van Dr. Bavinck.

Nu wist ik wel dat Dr. Bavinck geen taalgeleerde was, maar wanneer een voorzichtige en universele geest als Bavinck durfde te zeggen, dat het ongetwijfeld samenhang, dan meende ik het er wel op te mogen wagen. Te meer omdat het zoo geloofwaardig schijnt door de bovengenoemde voorbeelden.

Edoch... in het „Calvinistisch Weekblad“ van 4 Nov. 1938 neemt Prof. Waterink mij op de hem eigen manier „zachtmoedig, maar juist“ (naar zijn zeggen) onderhanden over de gemakkelijheid, waarmee ik volgens hem mijn boek „Van Idolen en schepselen“ heb geschreven. (Gemakkelijk? siel)

Hij bewijst deze „gemakkelijheid“ uit de bovengenoemde woordafleiding. Hij schijnt te meenen, dat ik hier mijn meening gaf, terwijl ik in werkelijkheid niets deed, dan zeggen wat ik van anderen (Prof. Bavinck) geleerd had. Inderdaad is dit voorbeeld symptomatisch voor 't geheele boek, als men het diep opvat — want ik heb daarin maar gegeven, wat ik uit Gods Woord meen geleerd te hebben door het woordgebruik der Schrift.

Intusschen, Prof. Waterink ziet het anders. Hij ziet een „Ik“ (met hoofdletter) die geen taalgeleerde is en nochtans zeer gemakkelijk beweert, poneert, over woordvormingskwesties. En hij ziet nogmaals een „Ik“ (met hoofdletter) die een eigengemaakt idee over „ziel“ poneert.

Tegen dezen „Ik“ — die inderdaad onder personalis-

ten zeer veel kan voorkomen, maar die hier toch een fantasie van hemzelf is — fulmineert Prof. Waterink dan als volgt:

Het schrijven over het boek van den heer Janse is soms heel moeilijk. Er is iets onaangenaams in om telkens weer te moeten wijzen op de gemakkelijheid, waarmee bepaalde stellingen worden geponeerd, die inderdaad onjuist zijn.

De gemakkelijheid, waarmee de schrijver van het boek „Idolen en Schepselen“ zijn meening uit, moge blijken b.v. uit den volgende zin:

„Geest hangt samen met ons woord gist — er gaat drijvende kracht van uit“ (blz. 110).

Nu is de samenhang geest en gist... ja, wat moeten wij nu zeggen, phantasie, of welk ander woord moet ik gebruiken om hier de situatie zachtmoedig en toch juist weer te geven?

Het woord „gist“ is afgeleid van een werkwoord, waarin de letter s met de letter r afwisselt (zoals dat het geval is bij „was“ en „waren“, „verliezen“ — Duitsch: „verlieren“ — en „verloren“). Vandaar dat het werkwoord „gisten“ in het Duitsch „gären“ heet. Gist is van denzelfden stam als het woord „geur“ en het woord „gier“. De g van gist is oorspronkelijk een j geweest, gelijk nog blijkt uit het Engelsche woord „yeast“.

Het woord „geest“ daarentegen is van een gansch anderen stam. In het Middel-Nederlandsch en Oud-Hoogduitsch heet „gist“ „jest“, maar in het Middel-Nederlandsch heet „geest“ „gheest“.

De woorden „geest“ en „gist“ hebben ook naar hun betekenis niets met elkaar te maken. Het woord „geest“ is verwant met een Oud-Noorsch woord „geisa“, dat „woeden“ beteekent, en met het Gothische woord „us-gaisjan“, dat beteekent „buiten zich brengen“.

Wij gingen op deze kwestie zoo breed in om te laten zien, dat wij niet maar beweren, dat er geen samenhang is tusschen deze twee woorden, maar dat uit de woordafleiding zelve reeds blijkt, dat inderdaad het verband niet bestaat.

Nu zou een vergissing als deze op zichzelf niet zoo erg zijn, ware het niet, dat een dergelijke gemakkelijheid van „bewatering“, symptomatisch is voor den betoogtrant van dit boek.

Of Prof. Waterink zakelijk gelijk heeft? Ik bedoel dan met de ontkenning van den woordsamenhang geest-gist, want in zijn aanval op mij heeft hij wel zakelijk ongelijk. Zoo op het eerste gezicht zou ik het gaan gelooven, dat hij gelijk heeft. En in dat geval wil ik hem gaarne als gezaghebbend auteur volgen. Intusschen — Prof. Waterink is ook geen taalgeleerde. Evenmin als Prof. Bavinck dat was. En daar ik nu met Prof. Bavinck goedbedoeld „ongetwijfeld“ toch nog in de nesten kom — wil ik voorzichtiger zijn en Prof. Waterink naar zijn zegsman vragen. Hij mocht eens bevooroordeeld wetenschappelijk bezig geweest zijn bij het napluisen... en dan werd ik weer de dupe!

Misschien zijn meerdere lezers benieuwd om nu eens precies het echte te weten in deze zaak. Ik zou het nog wat duidelijker uiteengezet willen zien door een vakgeleerde, zóó dat het ons duidelijk wordt, dat wij de uitspraak in Bijbelsche en Religieuze Psychologie niet meer kunnen overnemen.

Dat is natuurlijk niet erg. Noch voor de waarde van Prof. Bavinck's boek, noch voor het mijne. Want het gaat tenslotte maar om het woordje „gist“!

A. JANSE.

Naschrift. Is Prof. Waterink niet wat te spoedig gered met zijn oordeel over Bavinck-Janse? Hij herinnert mij in zijn betoog inzake „geest“ aan Weigand Deutsches Wtbch. Maar daar lees ik op „gischen“: aufbrausen, schäumen; vaker als „gätschen“: — gischen, ergischen; aufschäumen; jesen, jesan (i.d. betekenis van gären). Vandaar: Gisch, brausender Schaum, iplv. Gäscht, jest, gis, Gisch. — Op „gätschen“ (aufbrausen, schäumen) een verwijzing naar Geschung, gätschen. — Op „Gäscht“: Garschaum, Schaum, Gäscht, Gesch, Gäscht, Jescht, of Gäst, gest, jest, ghest, ghist. Vgl. Gisch. — Die s-r-theorie is niet onvoorwaardelijk noodig. — Zoekt men op „geest“ (geestgrond), dan wordt men verwezen naar geest, gast. Gaat men vandaar naar „Geest“, dan vindt men daar de weergave van dit woord door „Hefe“ (vgl. ons woord: heffe, heetgeen weer op gisten betrekking heeft); welnu, het woord GEST (Hefe) wordt dan afgeleid uit het Nederduitsch, waarna weer verwezen wordt naar Gäscht. Volgens dit woordenboek is er dus wel degelijk rechtstreeks verband tusschen geest en gist. Als men maar even verder ziet dan de neus lang is. Ik heb van een en ander natuurlijk geen verstand; maar waarom blazen we toch zoo hoog van den toren, als we niet eerst even een paar minuten langer gezocht hebben? Deze notitie kostte mij een paar minuten bladeren in het eerste het beste wetenschappelijk woordenboek, dat onder mijn bereik ligt. Mogen we op zulke gronden elkaar te lijf gaan? K. S.

Tweede naschrift. Hier volgt nog een aanhaling uit het „Woordenboek der Nederlandsche Taal“ (1889), pag. 706:

„... De oorsprong des woords schuilt tot nog toe in het duister. Het door GRIMM (Gramm. 2, 46) aangenomen grondwoord gisan (gais), slaan, waarvan goth. usgaisjan, verbijsteren, usgeisanan, zich ontstellen, en de daaruit afgeleide samenhang met geesol zijn aan gegronnen twijfel onderhevig... De oorspronkelijke betekenis is derhalve niet aan te wijzen, en te minder, daar de vergelijking met gr. nōos, lat. animus, mens, goth. atma en andere zinverwante woorden leert, dat de meest uiteenlopende grondbetekenissen hetzelfde begrip zich ontwikkeld heeft. Dit staat evenwel vast, dat de hedendaagsche opvattingen niet alle terug te brengen zijn tot het begrip, dat door het woord in het oud-Germaansch werd uitgedrukt. Deels door het taalgebruik der bijbelvertaling, dat op hebr. roeah en gr. νευρα berust, deels door den invloed van fr. esprit, dat rechtstreeks tot lat. spiritus teruggaat, onderging het woord in den loop der tijden veelvuldige wijzigingen in betekenis...“

Tot zoover dit woordenboek. Uit deze 2e aantekening blijkt dus, dat Prof. Waterink decreetert, hoe het is, terwijl dit grootte wetenschappelijk werk nog niet zoo zeker is. K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Voor hulp in de kosten van opleiding van een predikant in Argentinië ontving ik in hartelijken dank volgende giften:

f1.— gevonden in collecte Geref. Kerk te Geesteren-Gelse-laar, door Ds O. C. Broek Roelofs: f2.50 per kennisgeving van storting, met bijschrift: „voor predikant Argentinië, geen namen vermelden a.u.b.“ (van v. d. D.).

K. SCHILDER, Giro 127978.

De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus. (XII.)

141. Op welken grond zegt gij dat?

Ten eerste, omdat Gods verbond voor niemand van kracht is, dan voor hen, die het houden⁴⁾. Wij hebben ons toch verplicht niet alleen om te gelooven in Christus, maar ook om heilig voor Gods oog te leven, in dit leven weliswaar in beginsel, in het andere echter in volmaaktheid.

Ten tweede, omdat God Zijn Zoon voor ons in den dood heeft overgegeven, en ons in genade aangenomen, niet opdat wij vrijheid zouden hebben ons in de zonden rond te wentelen, maar opdat wij door een wandel in nieuwigheid des levens, ons dankbaar zouden betoonen voor deze weldaden.

Ten derde, omdat God dezelfde, die Hij om Christus' wil rechtvaardigt, ook door den Heiligen Geest tot een nieuw leven wederbaart. Wie daarom door den Geest van Christus niet beheerscht worden, dien wordt ook Zijn verdienste niet toegerekend.

Ten vierde, omdat het onmogelijk is, dat het waar geloof zonder zijn vruchten zou zijn. Derhalve kan hij, die deze (vruchten) niet heeft, Zich niet in het geloof beroemen, noch zich met het deelgenootschap aan het Goddelijk verbond troosten.

142. Wat is de vrucht des geloofs, waarloes 't verbond van Gods genade ons verplicht, en waaruit het waar geloof gekend wordt?

De waarachtige bekeering tot God.

143. Wat is de bekeering tot God?

De doeding van het vleesch en de levendmaking des Geestes⁵⁾.

144. Wat is de doeding van het vleesch?

Het is droefheid, omdat wij God door onze zonden beleedigd hebben, en een ernstig haten en vlieden van de zonde.

145. Wat is de levendmaking des Geestes?

Het is blijdschap in God, die ons goedgunstig is, door Christus, en liefde en brandend verlangen naar de gerechtigheid, ter wille van Gods eer.

146. Wat volgt uit deze bekeering?

De goede werken.

147. Wat zijn goede werken?

Het zijn inwendige en uitwendige daden, voorgeschreven door God in de Tien Geboden, verricht door hen, die met God door Christus verzoend zijn, met dit voornam oogmerk, dat aan God gehoorzaamheid en dankbaarheid zal bewezen worden voor de van Hem ontvangen weldaden.

R.

G. B.

4) Primum, quia foedus Dei nullis ratum est, nisi illud serventibus.

5) Mortificatio carnis et vivificatio Spiritus.

Leiding noodzakelijk.

I.

In het Zondagsblad van het Christelijk Historisch dagblad „De Nederlander“ (5 Augustus j.l.), klaagt Roel Houwink, de hoofdredacteur van het Christelijk letterkundig tijdschrift „Opwaartsche Wegen“ over de literaire kritieken o.m. in onze kerkboden.

Het requisitoir, dat hij uitspreekt, is fel.

Luister eens:

„Naast de zgn. officiële critiek staat een heftiger van recensenten in groepsorganen, provinciale bladen en blaadjes, kerkboden enz., die voor een goed deel niet voor hun zware en verantwoordelijke taak berekend zijn. Zij vinden misschien een zekere bevrediging in deze positie van geestelijk scherprechter en vullen inmiddels op aangename wijze hun boekenkast, doch het wezenlijke van hun functie ontgaat hun. Zij zijn er maar al te dikwijls oorzaak van, dat ook het grootste prul nog een vleierende lofuiting oogst, omdat hun alle distantiebesef en vergelijkingsmateriaal ontbreekt. Hun oordeel is geen oordeel des onderscheids en daarmee een bron van voortdurend gevaar voor de zoo hoog noodige sanctieering van ons letterkundig leven. En dan zien we nog geheel af van de vertroebeling, die door animositeit en klikgeest de atmosfeer, waarin ten onzent kritiek geoefend wordt, soms zoo weerzinwekkend bederven kan. Want iedereen kent iedereen in ons kleine land en iedereen weet „wat“ van iedereen en buitendien is bij ons elke schrijver kritikus en omgekeerd.“

We kunnen beginnen met al direct te onderschrijven wat Mr. Roel Houwink in de slotzinnen van zijn bittere aanklacht vertelt. Er is inderdaad vertroebeling, die door animositeit en klikgeest

A. C. D.

de atmosfeer, waarin kritiek wordt geëfend, berderft. Wij zouden dit helaas ook wel van meer terreinen van ons christelijk leven kunnen zeggen. Maar dit „terzijde“. Ik wil het hier voornamelijk over onze kerkbode-redactoren hebben. Want ik vind dat die door Roel Houwink wat al te onprocesmatig worden afgemaakt. Het is een „la mort sans phrases“, waarvoor ik onze kerkbode-redactoren toch nog te goed acht.

En nu wil ik alweer beginnen met Mr Roel Houwink de hand te reiken en hem toe te geven, dat onze Weleerwaarde Heeren kerkbode-recensenten soms op wonderlijke wijze zich van hun recensie-plicht kwijten.

Bedroevend is vaak de literaire „voorlichting“, die onze trouwe, eenvoudige kerkbode-lezers ontvangen en bedenkelijk achten wij het, dat ons Geref. Jongelingsblad hier in één adem genoemd moet worden met die slechte kerkbode-recensies. Bij dit blad kan het toch waarlijk wel anders! Het zusterblad „Bouwen en Bewaren“ althans wint het stellig in dit opzicht.

Maar — en hier kom ik tegenover Roel Houwink te staan — we moeten niet gaan doordraven. Wanneer wij klagen over onverantwoordelijk kritiek oefenen moeten wij zorgen, dat wij zelf in onze kritiekoefening verantwoord blijven. En ik geloof, dat Roel Houwink onthillig is als hij deze kerkbode-recensenten gaat verwijten, dat het „wezenlijke van hun functie hun ontgaat“. En als hij er later op terugkomt en zegt: „Stellig, het is met onze letterkundige kritiek niet in orde en in menig opzicht behoeft haar organisatie dringend verbetering“... dan onderschrijf ik dat weer ten volle, maar als hij vervolgt: „uiteindelijk komt het er vóór alles op aan, dat een ieder... zijn persoonlijke verantwoordelijkheid beseft“, dan voelt men weer tusschen de regels door de klacht tegen onze kerkbode-redactoren, dat die verantwoordelijkheid bij hen toch eigenlijk ontbreekt. En dat is te kras. Er mogen predikanten zijn, die even een recensieboek doorbladeren en zien of er nog een goed woordje over de „christelijkheid“ van het recensie-exemplaar te zeggen valt om zich daarmee van hun literairen plicht gekweten te achten — ik heb den indruk, dat tegenwoordig de meerderheid er anders over denkt.

Ik heb het voorrecht gehad de laatste jaren veel met onze predikanten, vooral de jongeren onder hen, te kunnen spreken over deze dingen en ik heb gemerkt, dat bij hen meestal een ernstige wil is om ook in dezen arbeid der literaire kritiek, voorzover zij hiertoe geroepen zijn, de waarheid en hierdoor de kunst te dienen. Maar, en hierop wil ik allen nadruk leggen, de goede organisatie, de goede voorlichting ontbreekt ook hun. Zij weten in den chaos van wat zich als „Christelijke kunst“ aandient, geen weg.

Nog maar kort geleden uitte een onzer predikanten — heusch niet de eerste de beste — tegenover mij de klacht, dat hij het zoo moeilijk vond in zijn kerkblad het laatste boek van Van Eerbeek „Asuncion“ te bespreken, omdat hij niet goed weg wist met dit boek.

Dit wijst op een ernstige plichtopvatting, maar accentueert tevens pijnlijk het gemis aan deskundige centrale leiding.

Ik geloof, dat hier het groote mankement schuilt. Wij praten over onze „Jong-Prottestantsche dichters“, over „Prottestantsch-christelijke kunst“, over „Christelijke letterkunde“, maar wat zeggen deze termen ons?

Bij J. H. Kok te Kampen is eenigen tijd geleden een bloemlezing uit de poëzie van „Jong-Prottestantsche dichters“ verschenen. Het werkje heet „Spectrum“. Daarin moet men dus de keur van onze „Christelijke poëzie“ aantreffen. Maar wat een ontgoocheling!

Dr B. Wielenga heeft in „De Heraut“ van 3 April 1938 gewezen op onze groep van „grootdeels bloedjonge, dappere dichters“ en daarbij de opmerking gemaakt, dat „wat vooral tot verheuging stemt is het bewust streven van sommige jongeren naar een ambtelijk kunstenaarschap tegenover God en menschen“.

Ja, wij kennen die „sommigen“ ook, maar het zijn onder heel de Christelijke literaire bent, die Dr Wielenga opsomt dan toch maar „sommigen“ of beter gezegd een enkeling.

En het is niet hun schuld alleen. Zij „streven“, zij zoeken, maar zij hebben het niet. En dat komt alweer door het gemis aan positieve, centrale leiding.

Ik denk hier met weemoed aan een confidentie, die de vroeg gestorven J. K. van Eerbeek ons naliet: „Men zegt wel eens, dat ik niet bij de Calvinisten hoor, maar hoe ouder ik word, hoe meer ik de wijsheid en de waarheid van de dogma's inziet. Hoe meer ik er ook in geloof...“ Ik vind dit een ontroerende belijdenis, die een aanklacht tevens is. Een aanklacht tegen hen, die de jongeren maar laten ploeteren en rondolven in het labyrieth van onze dusgenaamde „Prottestantsch-Christelijke“ kunst. Men was kopschuw van het „kerkelijk dogma“, dat was contrabande voor ieder die kunst beoefende. Kunst moest immers „vrij“ zijn, en daarom is dat Prottestantsch-Christelijk zoo'n heerlijk woord. Het zegt alles en het zegt niets.

In het jaarboek 1937 van „die Afrikaanse skrywerskring“ wordt aan verschillende prominente figuren uit de Zuid-Afrikaanse wereld de vraag voorgelegd: „Is het Calvinisme ons Kuns in die Verlede ten goede gekom?“ En dan antwoordt Professor François E. J. Malherbe: „Calvinisme as spesiale kerklike dogma en lewensbeskouing soos aangeneem deur die Christelike of Enkel-gereformeerdes en soos uiteengesit deur Abr. Kuyper, Bavínck, en Dr J. D. du Toit is by ons nog nie verleenwoordig soos in Holland deur 'n bepaalde letterkundige rigting nie. By ons mees representatiewe Calvinistiese digter was die invloed van Bilderdyk en Da Costa m.i. 'n skadelike, die invloed van die Katolieke Gezelle daarenteen 'n geesende“.

Ach, goede professor! Als 't eens waar was! Laten we eens zoeken naar die bepaalde letterkundige richting in ons vaderland, waarin het levenswerk van Abr. Kuyper en Bavínck vertegenwoordigd is en waar men durft spreken van Calvinistische kunst!

Zijn het er drie of vier uit heel die „Prottestantsch-Christelijke“ groep, die er iets van weten willen? Ik weet het niet. Ik zeg niet, dat er niet meer zijn, die nog eenige liefde voor het Calvinistische dogma hebben en die er de „wijsheid en de waarheid“ van inzien om met Van Eerbeek te spreken. Maar ze dolen rond in verkeerde omgeving. Ze hebben geen leiding.

Maar we hebben „Opwaartsche wegen“ toch? Dat is het nu juist. Die hebben „we“.

Maar die heeft ons al jarenlang van het goede pad afgebracht.

Wij hebben respect voor Mr Roel Houwink als essayist, maar ons Gereformeerde volk kent en verstaat hij niet. En zolang een blad als „Opwaartsche wegen“ zijn stempel draagt zal er wantrouwen blijven bij ieder, die Gereformeerde denkt en zeker bij onze predikanten, die wel literaire voorlichting aanvaarden willen, maar dan Gereformeerde. En Mr Roel Houwink staat hier vierkant tegenover.

Wat hij eigenlijk wel is, weet ik niet. Hij schrijft in te veel bladen van diverse religieuze kleurschakeringen om er goed wijs uit te worden. Maar als ik hier voor mij zie een recensie van zijn hand in het Critisch bulletin van Sept. j.l. over het denkboek van Abraham Kuyper, dat onlangs bij J. H. Kok verscheen, dan merkt men al gauw, dat deze man toch wel de laatste geroepene kan zijn om ons Gereformeerde volk van literaire voorlichting te dienen.

De medewerkers aan dit boek hebben volgens hem „geen ruimen blik“. Hij spreekt „bijna van een calvinistische heiligen-verering“. Kuyper wordt geannexed als „een Calvinistische heilige“, hij spreekt daarin van „een verenging van den geestelijken horizont“, over het algemeen staan de medewerkers aan dit denkboek op zoo een eng geestelijk standpunt dat men het moeilijk anders dan „sektarisch“ noemen kan. En hij eindigt met de woorden: „Want dit verpolitiek en tot sectarisme versmald Calvinisme zal onherroepelijk in korten tijd zijn greep op de massa verliezen en als reactie een anti-christendom in het leven roepen, waarvan men hier te lande reeds thans zeer duidelijk de voorboden waarnemen kan“.

Daar kunnen we het voorloopig mee doen.

Ja, wij hebben ook wel kritiek op dit denkboek. Zeer zeker is de keuze van samenstellen eenzijdig geweest. Maar wij bedoelen met deze kritiek toch wel iets anders dan de eindredacteur van „Opwaartsche wegen“. Wanneer er ook andere Gereformeerde mannen aan dit boek hadden meegewerkt (die er o.i. bij hadden behoord), zou Roel Houwink waarschijnlijk nog meer reden voor zijn klacht „sektarisch Christendom“ gehad hebben.

Maar wij geven nu maar dit voorbeeld om een blik te gunnen in de geestelijke „gerichtheid“, zooals dat tegenwoordig heet, van den eindredacteur van „Opwaartsche wegen“, het blad dat ons geen leiding geven kan.

Wat wij zouden willen?

Uit het voorgaande heeft men wel begrepen, dat wij zeer stellig overtuigd zijn van de noodzakelijkheid van positieve voorlichting in de wereld der Christelijke kunst.

Daaraan hebben onze kerkbode-redactoren behoefte, daarop wordt gewacht door onze jonge, christelijke literatoren, proza-schrijvers en poëten, daarnaar wordt verlangd door al onze Gereformeerde jonge menschen in de jeugdorganisaties, en door ieder die zich als leek interesseert voor de kunst.

En er zijn toch nog mannen, die het doen kunnen?

Rijnsdorp, Risseeuw, Wapenaar, De Mérode, om nu alleen maar op het gebied van de literaire kunst te blijven.

Welk een zegen zou het zijn voor ons Gereformeerde volk, wanneer deze mannen het roer eens grepen.

Er wordt op gewacht en er valt veel te doen! De samenstellers van het „Spectrum“ schrijven: „De poëzie der jong-Prottestanten is geen zaak van dogmatiek of moraal en zou niet ingedeeld kunnen worden naar protestantsch-kerkelijke groeperingen, maar is een in vrijheid, d.w.z. naar

eigen wetten opbloeiend gewas op het gebied van het protestantsch-Christelijke leven...“

Ja, die „vrijheid om naar eigen wetten te leven“ wordt in deze bloemlezing wel heel duidelijk en onbeschroomd gedemonstreerd. Maar wij gevoelen meer voor de gedachte die Dr P. C. Schoonees in het Afrikaansche jaarboek voornoemd, vertolkt als hij zegt:

„Kuns is lewensuiting en veronderstel dus 'n lewensopvatting. Aangesien ons volk nog die Calvinistiese beginsels huldig, sal die geaardheid van ons kuns ook bepaal word deur die godsdienstige gesindheid van die kultuurperiode. Die kuns van 'n Calvinistiese volk móet Calvinisties wees, omdat dit vir 'n kunstenaar nie moontlik sal wees om sy kuns en lewensbeskouing van mekaar te skei nie.“

Wij zullen moeten komen tot scherpere antithese, óók in de kunst. En er zijn er onder ons, Gode zij dank, die hier leiding geven kunnen. Waarom komen zij niet eens voor het voetlicht?

RUDOLF VAN REEST.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Een eigen economisch centrum?

In ons vorige artikel werd een stuk van den heer Fuykschot uit het orgaan van het Chr. Nat. Vakverbond aangehaald, waarin deze schrijver op de kracht van het „Tilburgsche centrum“ wees, en de klacht uitte, dat in onzen kring op economisch gebied geen eigen geluid werd vernomen.

De Katholieken, meende hij, werken welbewust in een bepaalde (protectionistische) richting; de liberalen zijn krachtige verdedigers van den vrijhandelsburcht; den sociaal-democraten ontbreekt het evenmin aan activiteit en studiegeest; „de protestantsch-christelijke volksgroep bezit helaas geen leidende figuren op economisch gebied, zoodat in onzen kring geen eigen geluid wordt vernomen“. „Wordt het niet hoog tijd“, luidde de vraag, „dat voor deze volksgroep een economisch centrum wordt geschapen?“

...

De opmerkingen, en vooral ook de klacht van den heer Fuykschot verdienen o.i. ernstige overdenking.

De krachtsontplooiing van het Tilburgsche centrum wekt inderdaad onder ons bezorgdheid; leidende figuren der A. R. partij geven daaraan den laatste tijd bijzondere uiting, zoo verleden week nog de heer Schouten (in een redevoering te Zwolle gehouden). En het verlangen wordt uitgesproken, dat wij ons grondig met den „geest van heroriëntering“, die op het terrein van het economisch leven werkzaam is, bezig zullen houden, ons niet tot een afwijzing te bepalen, maar ook, zooals de heer Fuykschot zegt, een „eigen geluid“ laten hooren. Er geschiedt zooveel, waaraan te weinig aandacht wordt geschonken; de ontwikkeling van het economische leven verrast ons door haar geweldige energie, het gevaar is niet denkbeeldig, voortdurend in een defensieve positie te worden gedrongen, waarbij onophoudelijk terrein verloren gaat.

Die overrompeling is verklaarbaar; weinigen hadden kunnen vermoeden, dat de nieuwe methode van economische en politieke strategie, die het Deutsche rijk toepast, zulke evidente successen zou behalen, als is geschied. Bij de „verklaring van dit raadsel“ moet niet alleen met bepaalde (het zij onmiddellijk toegegeven) zeer laakbare financiële manipulaties rekening worden gehouden, noch alleen met de structuur der bevolking, met de enorme uitbreiding van het militaire apparaat, en dergelijke factoren. Al deze verklaringen zijn op zichzelf juist, maar niet volledig. De wijze, waarop Duitschland zijn industrie heeft gemobiliseerd, zijn technici en arbeiders heeft geëfend, moet ook aandacht hebben. Terecht schreef het Handelsblad onlangs (Handelsblad—Timesdienst): „De kracht van zijn industriële hulpbronnen en zijn kunde en bereidheid om deze volledig te mobiliseeren voor nationale doeleinden, leveren een grondslag waarop groote resultaten gebaseerd kunnen worden“. De verschrikkelijke gebeurtenissen van de laatste weken mogen ons niet verhinderen voor deze ontwikkeling een open oog te hebben. En zoo is er veel meer, dat ons heeft verrast; des te klemmender wordt de vraag, welke de houding van Nederland moet zijn, ook daarop wees de heer Fuykschot in zijn beschouwingen.

...

Ontbreekt het ons nu inderdaad aan leidende figuren op economisch gebied? Zullen wij, zooals soms gezegd wordt, steeds de wegen moeten volgen, die anderen inslaan? Met tegenzin, en op eenigen afstand, eerst weigeren, eindelijk toch gaan, maar zonder innerlijke overtuiging, noodgedwongen?

Laten we nu ditmaal niet spreken over de regeerende figuren; hun invloed is waarlijk niet

gering. Denkschen, die in beweging een gestudeerde leiding geven juristen, die Ned-Indië in het economie Er zijn er o kennis volko mische vrag zijn voorlicht lijke volksgr ook niet het deel!

Noodig is met den he vorming van ook, dat er over de bra uiten.

Is hier nie verbond en bevatten me mische vraa tact zochten en andere in de juridisch die van ope op de vermi groot zijn?

Natuurlijk De „Protes op het oog denke slech congres der de A. R. ge Ook ten aa tiek, bestaa zijn er, die uitspreken; politiek, r politiek. (P „veertien“, testeerden).

Toch bel opinie de niet te ver Chr. econo

Er is voe een andere zooveen ge eener econ teit.

Nog niet op de gro doet goed De tijd d natuorkun hebben be faculteit d drijsleven een tijd, v nomische als thans. coördinati het een e

Maar vo faculteit r behoefte l gevaar va dat juist drijsorgan voor de aa voor ons af van de zal ontwi overtuigd, vraagstuk lijke prob de enkeli zal een-in van gelo in een tantsch-cl bedoelde rijke ker

Dat ool komstige genieten, tegenwo kwesties briekseen behoeven

Zou be vooraans terrein (h pen) wer sociale l groote b sociale t tegenwo voor de stem ger laten ho